LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO RINKIMŲ Į S T A T Y M A S

I. BENDRIEJI NUOSTATAI

1 straipsnis. Seimo deputatų rinkimų pagrindai

Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimo) deputatai renkami ketveriems metams vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose, remiantis visuotine ir lygia rinkimų teise, slaptu balsavimu tiesioginiuose mišrios sistemos rinkimuose.

2 straipsnis. Visuotinė rinkimų teisė

Teisę rinkti turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie rinkimų dieną yra ne jaunesni kaip 18 metų.

Seimo deputatu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 21 metų ir pastaruosius trejus metus nuolat gyvena Lietuvoje.

Seimo deputatais negali būti renkami asmenys, rinkimų dieną atliekantys tikrąją karinę arba alternatyvią tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų pareigūnai.

Seimo deputatais negali būti renkami asmenys, neatlikę bausmės pagal teismo paskirtą nuosprendį.

Rinkimuose nedalyvauja piliečiai, teismo pripažinti neveiksniais.

Kiti tiesioginiai arba netiesioginiai Lietuvos Respublikos piliečių rinkimų teisių apribojimai dėl kilmės, politinių pažiūrų, socialinės ir turtinės padėties, rasinės ir nacionalinės priklausomybės, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio draudžiami.

3 straipsnis. Lygi rinkimų teisė

Kiekvienas turintis teisę rinkti Lietuvos Respublikos pilietis rinkimuose turi po vieną balsą vienmandatėje ir daugiamandatėje apygardose, o šie balsai yra lygiaverčiai kiekvieno kito, turinčio teisę rinkti, piliečio balsui.

Visi piliečiai Seime atstovaujami lygiais pagrindais pagal atstovavimo normą, kuri nustatoma prieš kiekvienus rinkimus.

4 straipsnis. Tiesioginiai rinkimai

Seimo deputatus rinkėjai renka be tarpininkų.

5 straipsnis. Slaptas balsavimas

Rinkėjai balsuoja asmeniškai ir slaptai. Kontroliuoti rinkėjų valią rinkimuose draudžiama.

6 straipsnis. Viešumas rengiant ir vykdant rinkimus

Valstybės institucijos ir rinkimų komisijos rinkimus rengia ir vykdo viešai. Apie visus rinkimų organizavimo renginius (susirinkimus, posėdžius) viešai turi būti pranešama ne vėliau kaip likus dviem dienoms iki renginių pradžios.

Rinkimų komisijos informuoja piliečius apie savo darbą, rinkimų apygardų ir apylinkių sudarymą, rinkimų komisijų sudėtį, buvimo vietą ir darbo laiką, apie rinkėjų sąrašus, kandidatų į deputatus registravimo rezultatus, balsavimo ir rinkimų rezultatus.

Masinės informacijos priemonės informuoja apie Seimo rinkimų rengimą ir vykdymą. Jų atstovai turi teisę nekliudomai dalyvauti visuose renginiuose, kuriuos organizuoja rinkimų komisijos, taip pat gauti informaciją apie rinkimų rengimą ir vykdymą.

7 straipsnis. Rinkimų rengimo ir vykdymo išlaidos

Seimo rinkimų rengimo ir vykdymo išlaidas apmoka valstybė.

II. RINKIMŲ APYGARDOS IR APYLINKĖS

8 straipsnis. Rinkimų apygardų sudarymas

Rinkimams organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikos teritorija dalinama į 71 vienmandatę rinkimų apygardą, atsižvelgiant į gyventojų skaičių ir administracinį teritorinį padalijimą. Gyventojų skaičius apygardose neturi skirtis daugiau kaip 25%. Apygardų dydį, ribas ir centrus nustato ir skelbia Vyriausioji rinkimų komisija likus ne mažiau kaip 80 dienų iki rinkimų.

Taip pat sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi turintys aktyviąją rinkimų teisę Lietuvos Respublikos piliečiai. Šioje apygardoje pagal proporcinę rinkimų sistemą renkama 70 Seimo deputatų.

9 straipsnis. Rinkimų apylinkių sudarymas

Rinkimų apygardos dalijamos į rinkimų apylinkes. Kiekvienos rinkimų apygardos suskirstymą į rinkimų apylinkes, rinkimų apylinkių skaičių ir dydį nustato apygardos rinkimų komisija likus ne mažiau kaip 45 dienoms iki rinkimų.

Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 4000 rinkėjų.

Apygardos rinkimų komisija per 7 dienas nuo apylinkių sąrašo patvirtinimo informuoja rinkėjus, kokios yra kiekvienos rinkimų apylinkės ribos, nurodo, kur yra jos buveinė ir balsavimo patalpos.

III. RINKIMŲ ORGANIZAVIMAS

10 straipsnis. Rinkimų komisijos

Rinkimus į Seimą organizuoja ir vykdo:

1) Vyriausioji rinkimų komisija;

2) apygardų rinkimų komisijos;

3) apylinkių rinkimų komisijos.

11 straipsnis. Vienodas politinių organizacijų atstovavimas rinkimų komisijose

Visos politinės partijos ir visuomeniniai politiniai judėjimai, dalyvaujantys rinkimuose, turi teisę būti vienodai atstovaujami visose rinkimų komisijose.

Rinkimų komisijų nariai negali būti kandidatais į Seimo deputatus.

12 straipsnis. Vyriausioji rinkimų komisija

Vyriausioji rinkimų komisija yra aukščiausia rinkimų organizavimo institucija. Jos pirmininką ir ne mažiau kaip 12 narių ketveriems metams skiria Seimas likus ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos. Rinkimų komisija gali būti papildyta likus ne mažiau kaip 30 dienų iki rinkimų. Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas tuo pat metu negali dalyvauti jokios politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo veikloje.

Vyriausioji rinkimų komisija prižiūri, kaip vykdomas šis įstatymas, užtikrina vienodą jo taikymą, šio įstatymo pagrindu leidžia instrukcijas ir paaiškinimus dėl rinkimų organizavimo, tvarko valstybės rinkimams skirtas lėšas bei vykdo kitus su rinkimais susijusius įgaliojimus, numatytus šiame įstatyme.

Vyriausioji rinkimų komisija vykdo ir daugiamandatės apygardos rinkimų komisijos funkcijas.

13 straipsnis. Apygardų rinkimų komisijos

Apygardų rinkimų komisijos sudaromos iš pirmininko ir ne mažiau kaip 10 narių. Jas sudaro ir komisijų pirmininkus skiria Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip per 20 dienų nuo pastarosios sudarymo.

Apygardų rinkimų komisijos sudaromos rinkimų laikui.

Apygardų rinkimų komisijos prižiūri rinkimų tvarką ir eigą savo teritorijoje bei vykdo kitus šio įstatymo numatytus įgaliojimus.

14 straipsnis. Apylinkių rinkimų komisijos

Apylinkės rinkimų komisija sudaroma iš pirmininko ir ne mažiau kaip 6 narių. Apylinkės rinkimų komisija sudaroma rinkimų laikui. Ją sudaro ir pirmininką skiria apygardos rinkimų komisija ne vėliau kaip per 10 dienų nuo pastarosios sudarymo.

Apylinkės rinkimų komisija organizuoja balsavimą savo apylinkėje bei vykdo kitus šio įstatymo nustatytus įgaliojimus.

15 straipsnis. Rinkimų komisijų darbo organizavimas

Rinkimų komisijų pirmininkų pavaduotojai ir sekretoriai renkami komisijos posėdyje.

Rinkimų komisijų posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip 2/3 komisijos narių. Komisijų sprendimai priimami atviru balsavimu balsų dauguma. Balsams pasidalijus po lygiai, lemia komisijos pirmininko balsas. Komisijos nariai, nesutinkantys su sprendimu, turi teisę raštu pareikšti atskirąją nuomonę, kuri pridedama prie protokolo.

Rinkimų komisijų sprendimai, priimti neviršijant jų įgaliojimų, yra privalomi visiems rinkimų proceso dalyviams.

Visi rinkimų komisijų posėdžiai yra vieši. Juose turi teisę dalyvauti politinių partijų ir visuomeninių politinių judėjimų paskirti stebėtojai, nepriklausomų kandidatų į deputatus įgaliotiniai ir stebėtojai, taip pat masinės informacijos priemonių atstovai.

16 straipsnis. Skundai dėl rinkimų komisijų sprendimų

Rinkimų komisijų sprendimus politinės partijos, visuomeniniai politiniai judėjimai, kandidatai į deputatus, jų įgaliotiniai, stebėtojai ir rinkėjai gali apskųsti aukštesniajai rinkimų komisijai per 10 dienų po sprendimo priėmimo. Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimai gali būti apskųsti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui per 10 dienų nuo sprendimo priėmimo. Skundas turi būti apsvarstytas per 3 dienas nuo jo gavimo, o jeigu iki rinkimų dienos yra likę mažiau nei 4 dienos – nedelsiant.

17 straipsnis. Parama rinkimų komisijoms

Valstybės institucijos, įmonės, įstaigos bei organizacijos, jų pareigūnai privalo padėti rinkimų komisijoms vykdyti šių įgaliojimus, teikti joms reikalingas žinias.

Valstybės institucijos, įmonės, įstaigos ir organizacijos, jų pareigūnai ne vėliau kaip per 3 dienas privalo apsvarstyti rinkimų komisijų pateiktus prašymus ir duoti rinkimų komisijai motyvuotą atsakymą.

Pagalbiniams darbams rinkimų komisija gali samdyti reikiamą skaičių personalo.

Vietos savivaldybės, valstybės įstaigos ir organizacijos privalo suteikti rinkimų komisijoms patalpas bei įrengimus rinkimams rengti ir vykdyti.

18 straipsnis. Rinkimų komisijų narių darbo apmokėjimas

Rinkimų komisijų pirmininkai ir nariai už darbą rinkimų komisijose gauna atlyginimą pagal Vyriausiosios rinkimų komisijos pateiktus ir Vyriausybės patvirtintus tarifus. Rinkimų komisijų pirmininkams ir nariams, dirbantiems įmonėse, įstaigose, organizacijose ir dėl savo veiklos rinkimų

komisijose negaunantiems darbo užmokesčio, valstybė išmoka vidutinio darbo užmokesčio toje darbo vietoje dydžio sumą.

19 straipsnis. Rinkimų komisijų sudėties keitimas

Rinkimų komisijų pirmininkus ir narius iš jų pareigų komisijoje gali atleisti institucija, patvirtinusi komisijos sudėtį.

Prireikus naujas rinkimų komisijos pirmininkas ar narys skiriamas šio įstatymo nustatyta tvarka.

IV. RINKĖJŲ SĄRAŠAI

20 straipsnis. Rinkėjų sąrašų sudarymas

Rinkimams vykdyti sudaromi kiekvienos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašai. Juos sudaro atitinkamų savivaldybių valdymo institucijos ir jų vadovų pasirašytus perduoda apylinkių rinkimų komisijoms likus ne mažiau kaip 30 dienų iki rinkimų dienos.

Rinkimų komisijos gautus rinkėjų sąrašus patikslina ir juos tvirtina. Patvirtintą rinkėjų sąrašą pasirašo apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas ir sekretorius.

21 straipsnis. Piliečių įrašymo į rinkėjų sąrašus bendroji tvarka

Į apylinkės rinkėjų sąrašą įrašomi aktyviąją rinkimų teisę turintys Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie sąrašo sudarymo metu nuolat gyvena tos rinkimų apylinkės teritorijoje.

Jei po sąrašų sudarymo pradžios rinkėjas pakeitė savo nuolatinę gyvenamąją vietą, jis gali būti įrašomas į apylinkės rinkėjų sąrašus pagal naują nuolatinę gyvenamąją vietą, jei likus ne mažiau kaip 35 dienoms iki rinkimų šios apylinkės komisijai jis padavė pareiškimą dėl jo įrašymo į rinkėjų sąrašą. Apylinkės rinkimų komisija turi pasirūpinti, kad jis būtų išbrauktas iš tos apylinkės rinkėjų sąrašo, kur buvo jo ankstesnė nuolatinė gyvenamoji vieta.

22 straipsnis. Užsienyje esančių Lietuvos Respublikos piliečių įrašymas į sąrašus

Užsienyje esantys Lietuvos Respublikos piliečiai, jei jie neįrašomi į rinkėjų sąrašus bendrąja tvarka, pagal jų pasirinkimą gali būti įrašomi į rinkimų apygardos, kurios teritorijoje jie nuolatos gyveno iki išvykimo iš Lietuvos Respublikos, rinkėjų sąrašus.

Užsienyje esantys Lietuvos Respublikos piliečiai pareiškimą dėl įrašymo į rinkėjų sąrašus paduoda Lietuvos Respublikos diplomatinei atstovybei likus ne mažiau kaip 50 dienų iki rinkimų, jei Vyriausioji rinkimų komisija nėra nustačiusi trumpesnio termino.

23 straipsnis. Krašto apsaugos karių įrašymas į rinkėjų sąrašus

Asmenys, atliekantys tikrąją karinę arba alternatyvią tarnybą, įrašomi į tos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą, kurios teritorijoje jie nuolatos gyveno iki jie buvo pašaukti atlikti tikrąją karinę arba alternatyvią tarnybą.

Krašto apsaugos sistemos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai įrašomi į tos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašus, kurios teritorijoje jie nuolatos gyvena.

24 straipsnis. Rinkėjų įrašymas tik į vieną sąrašą

Kiekvienas rinkėjas gali būti įrašytas tik į vieną rinkėjų sąrašą. Tai tikrina Vyriausioji rinkimų komisija. Nustačiusi, kad rinkėjas yra įrašytas į kelių apylinkių rinkėjų sąrašus, likus ne mažiau kaip 20 dienų iki rinkimų ji kreipiasi į rinkėją, kad šis per 10 dienų praneštų, į kurį apylinkės rinkėjų sąrašą jis norėtų būti įrašytas. Jei per nustatytą terminą rinkėjas neapsisprendžia, Vyriausioji rinkimų komisija jį įrašo į tos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą, kurioje, jos nuomone, rinkėjui patogiau balsuoti, ir apie tai per 3 dienas praneša rinkėjui. Toks Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimas negali būti apskųstas.

25 straipsnis. Rinkėjų sąrašų paskelbimas

Likus ne mažiau kaip 20 dienų iki rinkimų apylinkės rinkimų komisija viešai paskelbia, kad rinkėjų sąrašai parengti ir sudaro sąlygas rinkėjams su jais susipažinti, nurodydama laiką ir vietą šiai rinkėjų teisei įgyvendinti.

26 straipsnis. Rinkėjų sąrašų patikslinimas

Pastabas dėl netikslumų rinkėjų sąraše bet kuris rinkėjas, kandidato į deputatus ar politinės partijos, visuomeninio politinio judėjimo įgaliotinis gali pateikti apylinkės rinkimų komisijai likus ne mažiau kaip 7 dienoms iki rinkimų. Apylinkės rinkimų komisija pastabas privalo išnagrinėti ir sprendimą priimti per 2 dienas nuo jų gavimo. Apylinkės rinkimų komisijos sprendimas gali būti apskųstas apygardos rinkimų komisijai per 2 dienas; apygardos rinkimų komisijos sprendimą privalo priimti per 2 dienas nuo skundo gavimo. Apygardos rinkimų komisijos sprendimas yra galutinis.

27 straipsnis. Skundai dėl rinkimų teisės atstatymo

Skundus dėl rinkėjų sąraše padarytų klaidų, dėl kurių rinkėjas negali realizuoti savo teisės rinkti, rinkėjas ar politinės partijos, visuomeninio politinio judėjimo atstovas pateikia apylinkės rinkimų komisijai likus ne mažiau kaip 7 dienoms iki rinkimų. Apylinkės rinkimų komisija skundą privalo išnagrinėti ir sprendimą priimti tuoj pat arba ne vėliau kaip per 2 dienas nuo jo gavimo, jeigu iki rinkimų dienos liko daugiau kaip 10 dienų.

Apylinkės rinkimų komisijos sprendimas per 3 dienas gali būti apskųstas apylinkės (apygardos) teismui, kuris skundą išnagrinėja per 2 dienas, o jo sprendimas yra galutinis.

Praleidus pastaboms ir skundams pareikšti nustatytus terminus, pastabos ir skundai nenagrinėjami.

Apie gautus skundus ir rinkėjų sąrašuose padarytus pataisymus apylinkių rinkimų komisijos praneša Vyriausiajai ir apygardos rinkimų komisijoms per kiek įmanoma trumpesnį laiką, bet ne vėliau kaip per 24 valandas.

28 straipsnis. Rinkimų apygardų rinkėjų sąrašai

Apygardos rinkėjų sąrašus sudaro apygardos rinkimų komisijos pagal apylinkių rinkimų komisijų pateiktus apylinkių rinkėjų sąrašus.

29 straipsnis. Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašas

Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašą sudaro Vyriausioji rinkimų komisija pagal apygardų rinkimų komisijų pateiktus apygardų rinkėjų sąrašus likus ne mažiau kaip 20 dienų iki rinkimų dienos.

V. KANDIDATŲ Į SEIMO DEPUTATUS KĖLIMAS

30 straipsnis. Kandidatų į Seimo deputatus kėlimas vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose

Kandidatus į Seimo deputatus vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose turi teisę kelti politinės partijos, įregistruotos rinkimams pagal Politinių partijų įstatymą ne vėliau kaip prieš 35 dienas iki rinkimų, taip pat visuomeniniai politiniai judėjimai, kurių veikiantys įstatai su nuoroda į politinį organizacijos pobūdį bei jų pakeitimai yra įregistruoti Teisingumo ministerijoje ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius iki rinkimų, ir jei yra ne mažiau kaip 1 tūkstantis rinkėjų parašų, remiančių judėjimo dalyvavimą rinkimuose.

Pavieniai asmenys gali iškelti save kandidatais į deputatus vienmandatėse rinkimų apygardose, jeigu jų kandidatūrą remia raštu ne mažiau kaip 1 tūkstantis tos apygardos rinkėjų.

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje politinės partijos ir visuomeniniai politiniai judėjimai ar jų koalicijos savo kandidatus į deputatus kelia, pateikdami kandidatų sąrašus. Sąraše negali būti įrašyta mažiau kaip 20 kandidatų.

31 straipsnis. Kandidatų iškėlimo pareiškiniai dokumentai

Politinės partijos ar visuomeniniai judėjimai, keliantys kandidatus, turi pateikti Vyriausiajai rinkimų komisijai šiuos pareiškinius dokumentus:

1) įstatus, jų pakeitimus, registracijos dokumentus ir rinkėjų parašus pagal šio įstatymo 30 straipsnio pirmosios dalies reikalavimus;

2) pareiškimą apie dalyvavimą rinkimuose, kur nurodytos rinkimų apygardos, kuriose politinės partijos ar visuomeniniai politiniai judėjimai numato kelti savo kandidatus;

3) daugiamandatėje rinkimų apygardoje keliamų kandidatų sąrašą, kuriame kandidatai surašyti iš eilės. Jeigu politinės organizacijos įstatai nenumato kitaip, kandidatų sąrašas turi būti patvirtintas organizacijos suvažiavime ar konferencijoje;

4) išrašus iš sprendimų dėl kandidatų konkrečiose vienmandatėse rinkimų apygardose iškėlimo;

5) iškeltų kandidatų raštiškus sutikimus būti iškeltiems konkrečiose rinkimų apygardose. Sutikime turi būti kandidato įsipareigojimas, jei jis bus išrinktas, nutraukti darbinę ar kitokią veiklą, nesuderinamą su deputato statusu;

6) dokumentus, patvirtinančius, kad yra sumokėtas sąrašo rinkiminis užstatas lygus 1 vidutiniam mėnesiniam darbo užmokesčiui (VMDU), padaugintam iš kandidatų skaičiaus sąraše;

7) dokumentus, patvirtinančius, kad yra sumokėti organizacijos iškeltų kandidatų vienmandatėse apygardose rinkiminiai užstatai – po 1 vidutinį mėnesinį darbo užmokestį (VMDU) už kiekvieną.

Pavieniai asmenys, iškėlę save kandidatais į deputatus, apygardos rinkimų komisijai turi pateikti:

1) pareiškimą apie savęs iškėlimą kandidatu į deputatus konkrečioje rinkimų apygardoje. Pareiškime turi būti kandidato įsipareigojimas, jei jis bus išrinktas, nutraukti darbinę ar kitokią veiklą, nesuderinamą su deputato statusu;

2) ne mažiau kaip 1 tūkstantį tos rinkimų apygardos rinkėjų, remiančių šį iškėlimą, parašų;

3) dokumentą, patvirtinantį, kad yra įmokėtas rinkiminis užstatas, lygus 1 vidutiniam mėnesiniam darbo užmokesčiui (VMDU).

Taip pat turi būti nurodyta visų kandidatų vardas, pavardė, gimimo data, gyvenamoji vieta ir pateiktas dokumentas, patvirtinantis Lietuvos Respublikos pilietybę. Kandidatai, kurie yra davę kitų valstybių piliečio priesaiką, turi raštu jos atsisakyti.

Užstatas grąžinamas laimėjusiam rinkimus kandidatui ir politinėms organizacijoms, kurių sąrašai gauna teisę dalyvauti mandatų paskirstyme. Kiti užstatai pervedami į valstybės biudžetą.

Pareiškinių dokumentų įteikimas pradedamas likus 65 dienoms ir baigiamas likus 35 dienoms iki rinkimų.

Gavusi politinės organizacijos pareiškinius dokumentus, Vyriausioji rinkimų komisija turi per 2 dienas kreiptis į Teisingumo ministeriją dėl organizacijos registracijos fakto patvirtinimo. Teisingumo ministerija turi duoti raštišką atsakymą per 2 dienas. Gavusi pranešimą apie kokius nors registracijos trūkumus, Vyriausioji rinkimų komisija turi apie tai nedelsdama pranešti politinės organizacijos įgaliotiniui.

32 straipsnis. Įgaliotinis rinkimams

Pateikiant politinės partijos, visuomeninio politinio judėjimo ar pavienio kandidato rinkimų pareiškinius dokumentus turi būti nurodomi jų įgaliotinių rinkimams pavardės ir adresai.

33 straipsnis. Kandidatų į deputatus kėlimas ir įrašymas į sąrašą

Kiekvienas kandidatas į Seimo deputatus gali būti įrašytas tik į vienos politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo iškeltų kandidatų sąrašą daugiamandatėje rinkimų apygardoje. Asmuo, įrašytas į tokį sąrašą, turi teisę tuo pat metu būti iškeltas kandidatu į deputatus dar ir vienoje vienmandatėje rinkimų apygardoje.

Jeigu asmuo yra įrašytas daugiau kaip į vienos politinės organizacijos iškeltų kandidatų sąrašą daugiamandatėje rinkimų apygardoje arba yra iškeltas daugiau kaip vienoje vienmandatėje rinkimų apygardoje, Vyriausioji rinkimų komisija pareikalauja iš jo pasirinkti, kurios politinės organizacijos iškeltų kandidatų sąraše, taip pat kokioje vienoje vienmandatėje rinkimų apygardoje jis norėtų balotiruotis. Jei likus 30 dienų iki rinkimų kandidatas nepraneša apie savo pasirinkimą, jis išbraukiamas iš visų kandidatų sąrašų daugiamandatėje ir visose vienmandatėse rinkimų apygardose.

34 straipsnis. Kandidatų sąrašų sujungimas

Likus ne mažiau kaip 35 dienoms iki rinkimų dienos kelios politinės partijos ar visuomeniniai politiniai judėjimai gali sujungti savo iškeltų kandidatų sąrašus. Tam jie privalo pateikti Vyriausiajai rinkimų komisijai pareiškimus dėl kandidatų sąrašų sujungimo. Jungtiniai sąrašai laikomi vienu sąrašu. Viena politinė partija ar visuomeninis politinis judėjimas negali dalyvauti daugiau kaip viename jungtiniame kandidatų sąraše.

35 straipsnis. Teisė atsiimti rinkimų pareiškinius dokumentus

Politinė partija ar visuomeninis politinis judėjimas, taip pat asmuo, iškeltas vienmandatėje rinkimų apygardoje arba politinės organizacijos sąraše, bet kuriuo metu gali atsiimti savo rinkimų pareiškinius dokumentus, tačiau ne vėliau kaip likus 15 dienų iki rinkimų. Dėl to reikia raštu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją ir pranešti atitinkamai politinei organizacijai.

Jei pareiškinius dokumentus atsiima politinė organizacija, esanti koalicijoje, tai kandidatai išbraukiami iš jungtinio kandidatų sąrašo ir gali būti pakeičiamas koalicijos pavadinimas. Šiuo atveju būtina raštu informuoti koalicijos partnerius. Jeigu atsiėmus pareiškinius rinkimų dokumentus koalicijos daliai jungtiniame kandidatų sąraše lieka tik vienos politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo kandidatai, jie rinkimuose dalyvauja tik kaip šios politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo kandidatai.

36 straipsnis. Kandidatų ir jų sąrašų paskelbimas

Pasibaigus kandidatų sąrašų pateikimo terminui, Teisingumo ministerija per 1 dieną Vyriausiosios rinkimų komisijos reikalavimu oficialiai patvirtina, kokios politinės partijos ir visuomeniniai politiniai judėjimai yra įregistruoti, kokių veikla yra sustabdyta ar nutraukta. Kitą dieną po Teisingumo ministerijos oficialaus patvirtinimo gavimo Vyriausioji rinkimų komisija, dalyvaujant politinių partijų įgaliotiniams, organizuoja eilės numerių suteikimą pagal burtus atskirais sąrašais rinkimuose dalyvaujančioms politinėms partijoms, visuomeniniams politiniams judėjimams ir jų koalicijoms.

Likus ne mažiau kaip 30 dienų iki rinkimų Vyriausioji rinkimų komisija skelbia rinkimuose dalyvaujančių politinių partijų, visuomeninių politinių judėjimų ir koalicijų iškeltų kandidatų sąrašus, jiems suteiktus numerius, taip pat vienmandatėse rinkimų apygardose iškeltus kandidatus.

Nuo tokio paskelbimo dienos prasideda rinkimų kampanija.

VI. KANDIDATŲ Į SEIMO DEPUTATUS VEIKLOS GARANTIJOS

37 straipsnis. Kandidato į Seimo deputatus teisė pasisakyti susirinkimuose, naudotis masinės informacijos priemonėmis

Kandidatai į Seimo deputatus po kandidatų sąrašų paskelbimo rinkimų apygardose turi lygią teisę pasisakyti rinkėjų ir kitokiuose susirinkimuose, pasitarimuose, posėdžiuose, valstybinėse masinės informacijos priemonėse ir skelbti savo rinkiminę programą.

Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų vadovai turi padėti kandidatams į deputatus organizuoti susitikimus su rinkėjais, gauti reikalingą informaciją, išskyrus neskelbtiną.

38 straipsnis. Atsakomybė už Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pažeidimą

Asmenys, smurtu, apgaule, grasinimais arba kitaip kliudantys rinkėjams įgyvendinti teisę rinkti ir būti išrinktais į Seimą, organizuoti rinkiminę agitaciją, taip pat rinkimų komisijų nariai, kiti pareigūnai, suklastoję rinkimų dokumentus, neteisingai suskaičiavę balsus, pažeidę balsavimo slaptumą arba kitaip pažeidę šį įstatymą, atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Atsakomybėn taip pat traukiami asmenys, paskelbę arba kitaip platinę melagingus duomenis apie kandidatą į deputatus ar trukdę kandidatui susitikti su rinkėjais.

39 straipsnis. Kandidato į Seimo deputatus teisė būti atleistam nuo darbo ar tarnybinių pareigų rinkimų kampanijos laikui

Įrašytas į kandidatų sąrašus kandidatas rinkimų į Seimą organizavimo ir vykdymo laikui, bet ne ilgiau kaip 1 mėnesį, jo prašymu gali būti atleidžiamas nuo darbo ar tarnybinių pareigų.

40 straipsnis. Kandidato į Seimo deputatus neliečiamybė

Kandidatas į Seimo deputatus rinkimų kampanijos metu, taip pat po rinkimų negali būti be Vyriausiosios rinkimų komisijos sutikimo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, suimtas, jam negali būti taikomos administracinės nuobaudos teismine tvarka už veiksmus, padarytus rinkimų kampanijos metu.

41 straipsnis. Rinkimų stebėtojai

Politinės partijos, visuomeninio politinio judėjimo ar pavienio kandidato rinkimų stebėtojas yra asmuo, turintis Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatytos formos pažymėjimą.

Rinkimų stebėtojai turi teisę reikalauti, kad rinkimų komisijos pirmininkas ir nariai, taip pat balsavimo patalpoje esantys asmenys laikytųsi šio ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų.

VII. RINKIMINĖ AGITACIJA

42 straipsnis. Rinkiminės agitacijos pagrindai

Politinės partijos, visuomeniniai politiniai judėjimai ir pavieniai kandidatai rinkiminę agitaciją gali pradėti nuo tos dienos, kai prasideda rinkimų kampanija.

Rinkiminė agitacija gali būti vykdoma bet kokiomis formomis ir būdais, išskyrus tuos, kurie pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus.

43 straipsnis. Naudojimosi masinės informacijos priemonėmis sąlygos ir tvarka

Politinėms partijoms, visuomeniniams politiniams judėjimams, iškėlusiems kandidatus, taip pat pavieniams kandidatams suteikiama teisė nemokamai naudotis valstybinėmis masinės informacijos priemonėmis. Konkrečią radijo ir televizijos laidų apimtį ir laiką, skirtą rinkiminei agitacijai, nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su radijo ir televizijos vadovais, ir paskirsto taip, kad būtų išlaikytas lygybės principas tarp politinių partijų ir visuomeninių politinių judėjimų, dalyvaujančių rinkimuose, ir tarp save iškėlusių kandidatų. Kiekvienai politinei partijai ar visuomeniniam politiniam judėjimui skiriama ne mažiau kaip 1,5 val. valstybinės televizijos laiko, o save iškėlusiems kandidatams – 5 min. kiekvienam.

Save iškėlę kandidatai turi teisę nemokamai pateikti ne ilgesnį kaip 1 mašinraščio puslapio savo rinkiminės programos tekstą valstybės laikraščiuose ir apygardų, kuriose jie iškelti,

savivaldybių laikraščiuose. Agitaciją komercinėse masinės informacijos priemonėse riboja tik rinkimų sąskaitų dydis.

Rinkimų kampanijos metu draudžiama skelbti visuomenės nuomonės apklausos rezultatus, kuriuose yra politinių partijų, visuomeninių politinių judėjimų, jų iškeltų kandidatų, taip pat pavienių kandidatų reitingai. Visus ginčus dėl rinkiminės agitacijos sprendžia Vyriausioji rinkimų komisija, vadovaudamasi politinių partijų ir visuomeninių politinių judėjimų, taip pat pavienių kandidatų lygiateisiškumo principu.

Jeigu masinės informacijos priemonės paskelbia kompromituojančią medžiagą apie kandidatus į deputatus, tai ne vėliau kaip per 5 dienas iki rinkimų privalo suteikti galimybę pareikšti atsakomąją nuomonę.

44 straipsnis. Draudimas valstybės institucijų pareigūnams daryti poveikį rinkėjų valiai

Rinkimų kampanijos metu valstybės institucijų pareigūnams, taip pat valstybinių masinės informacijos priemonių darbuotojams draudžiama naudojantis tarnybinėmis pareigomis bet kokia forma vykdyti rinkiminę agitaciją ar kitaip bandyti paveikti rinkėjų valią.

Jeigu tokie asmenys yra kandidatai į deputatus, masinės informacijos priemonėse jie gali pasisakyti tik šio įstatymo 43 straipsnyje nustatyta tvarka. Jeigu jų pareigų vykdymas reikalauja pranešti masinės informacijos priemonėms svarbias žinias, tą jie gali padaryti tik spaudos konferencijoje.

45 straipsnis. Rinkiminės agitacijos finansavimas

Rinkiminė agitacija finansuojama iš valstybės, taip pat politinių partijų, visuomeninių politinių judėjimų ir kandidatų į deputatus gautų lėšų, kurios kaupiamos specialiose rinkimų sąskaitose. Maksimalus leidžiamų panaudoti rinkimų kampanijai lėšų dydis yra 20 VMDU pavieniam kandidatui ir 200 VMDU politinei organizacijai. Jei pervestų į atitinkamą sąskaitą lėšų dydis viršija nustatytą sumą, bankas perteklių perveda į valstybės biudžetą.

Kandidatams iš valstybės lėšų apmokama už pagal šį įstatymą skirtą laiką valstybiniame radijuje ir televizijoje, už kandidato vienmandatėje apygardoje rinkiminio plakato, taip pat rinkiminės programos valstybiniuose ir savivaldybių laikraščiuose atspausdinimą, už politinių organizacijų kandidatų sąrašų atspausdinimą.

Rinkiminei agitacijai skirtų lėšų panaudojimą kontroliuoja finansų organai ir Vyriausioji rinkimų komisija. Ataskaitas apie lėšų šaltinius ir naudojimą rinkiminei agitacijai politinės partijos ir visuomeniniai politiniai judėjimai turi paskelbti spaudoje ne vėliau kaip per 15 dienų po rinkimų.

46 straipsnis. Rinkiminės agitacijos draudimas rinkimų dieną

Rinkiminė agitacija draudžiama likus 24 valandoms iki rinkimų pradžios ir rinkimų dieną, išskyrus nuolatinę vaizdinę agitaciją tam skirtose vietose, jeigu ji iškabinta likus ne mažiau kaip 48 valandoms iki rinkimų pradžios. Jokių vaizdinių rinkiminės agitacijos priemonių negali būti balsavimo patalpoje ir 50 metrų atstumu aplink ją.

VIII. PARENGTINĖ RINKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLA

47 straipsnis. Rinkimų dokumentų pavyzdžių nustatymas

Balsavimo pažymėjimų, balsavimo biuletenių, vidinių ir išorinių vokų balsavimui paštu, kitų rinkimuose naudojamų oficialių vokų, paketų, dokumentų, antspaudų pavyzdžius bei formas, taip pat jų užpildymo pavyzdžius nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

48 straipsnis. Rinkimų biuleteniai

Rinkimams į Seimą kiekvienam rinkėjui pateikiami du biuleteniai: vienas balsavimui dėl kandidato konkrečioje vienmandatėje apygardoje, kitas – dėl politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo (koalicijos) kandidatų sąrašų daugiamandatėje apygardoje.

Į vienmandačių apygardų rinkimų biuletenį kandidatai į deputatus įrašomi pagal abėcėlę, nurodoma kiekvieno kandidato į deputatus pavardė, vardas ir jį iškėlusios politinės organizacijos pavadinimas.

Daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenyje įrašomi politinių organizacijų, kurios iškėlė kandidatų sąrašus, pavadinimai pagal joms suteiktus eilės numerius didėjančia tvarka.

49 straipsnis. Rinkimų biuletenių pristatymas

Rinkimų biuleteniai ir vokai rinkimų apylinkėms ir pašto skyriams pristatomi likus ne mažiau kaip 7 dienoms iki rinkimų.

Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir laivuose, plaukiojančiuose su Lietuvos valstybine vėliava, rinkimų biuleteniai ir vokai balsavimui paštu turi būti laisvai prieinami rinkėjams likus ne mažiau kaip 10 dienų iki rinkimų.

Vyriausioji rinkimų komisija atsako už rinkimų biuletenių ir vokų balsavimui paštu išleidimą ir pristatymą nepažeidžiant nurodytų terminų.

50 straipsnis. Balsavimo pažymėjimas

Numeruotus balsavimo pažymėjimus išduoda apylinkių rinkimų komisijos.

Balsavimo pažymėjime nurodoma:

1) rinkėjo vardas, pavardė;
2) rinkėjo gimimo data (metai, mėnuo, diena);
3) rinkėjo adresas;
4) apygarda, kurioje rinkėjas balsuoja;
5) apylinkės, į kurios rinkėjų sąrašus įtrauktas rinkėjas, adresas.

51 straipsnis. Balsavimo pažymėjimo įteikimas rinkėjams

Balsavimo pažymėjimai įteikiami rinkėjams likus ne mažiau kaip 10 dienų iki rinkimų dienos. Jei dėl rinkimų komisijos kaltės balsavimo pažymėjimas nebuvo įteiktas, jis turi būti išduodamas tuoj pat, rinkėjui pareikalavus.

Rinkėjui, kuriam buvo išduotas balsavimo pažymėjimas su netikslumais, arba dėl klaidos rinkėjų sąraše nebuvo visai išduotas, teisingas balsavimo pažymėjimas išduodamas tuoj pat po klaidos ištaisymo.

52 straipsnis. Balsavimo pažymėjimo dublikatas

Rinkėjo raštišku prašymu jam gali būti išduotas balsavimo pažymėjimo dublikatas. Balsavimo pažymėjimų dublikatai neišduodami rinkimų dieną.

IX. BALSAVIMAS

53 straipsnis. Balsavimo laikas ir vieta

Balsavimas vyksta rinkimų dieną nuo 7 iki 22 valandos apylinkės rinkimų komisijos nurodytoje patalpoje. Rinkėjas balsuoja toje rinkimų apylinkėje, į kurios rinkėjų sąrašus jis yra įtrauktas, jei kitko nenumato šis įstatymas.

54 straipsnis. Balsavimo patalpos įrengimas

Balsavimo patalpos įrengimo reikalavimus nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

Balsavimo kabina turi būti įrengta taip, kad niekas negalėtų matyti joje esančio rinkėjo.

Šio įstatymo tekstas turi būti prieinamas kiekvienoje rinkimų apylinkėje. Balsavimo patalpoje turi būti iškabinti kandidatų, renkamų toje apygardoje, sąrašai.

Balsavimo patalpoje negalima rengti jokių kitų politinių akcijų.

55 straipsnis. Balsavimo pradžia

Rinkimų dieną balsavimo patalpa atidaroma tik susirinkus joje ne mažiau kaip 2/3 apylinkės rinkimų komisijos narių. Tada apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas su komisijos nariais patikrinęs, ar balsadėžė yra tuščia, ją užantspauduoja. Įsitikinęs, kad balsavimo patalpa įrengta nepažeidžiant nustatytų reikalavimų, apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas išdalija rinkimų biuletenius ir rinkėjų sąrašus komisijos nariams ir atidaro balsavimo patalpą, tuo skelbdamas rinkimų pradžią. Išdalintų rinkimų biuletenių skaičius įrašomas rinkimų apylinkės balsų skaičiavimo protokole.

56 straipsnis. Rinkėjo asmenybės nustatymas

Atvykęs į balsavimo patalpą, rinkėjas pateikia apylinkės rinkimų komisijos nariui balsavimo pažymėjimą, pasą ar kitą dokumentą, patvirtinantį jo asmenybę bei pilietybę, ir pasirašo rinkėjų sąraše. Balsavimo pažymėjimas rinkėjui negrąžinamas. Jeigu rinkėjas balsavimo pažymėjimo nėra gavęs, jį gali gauti pateikęs pasą ar kitą dokumentą, patvirtinantį jo asmenybę ir pilietybę. Po to, kai rinkėjas pasirašė, jam išduodami rinkimų biuleteniai.

57 straipsnis. Balsavimo tvarka

Gavęs rinkimų biuletenius, rinkėjas eina į balsavimo kabiną, kurioje biuletenius užpildo.

Vienmandatės rinkimų apygardos biuletenyje rinkėjas pažymi to kandidato į deputatus pavardę, už kurį jis balsuoja, o daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenyje pažymi tos politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo (jų koalicijos) pavadinimą, dėl kurių iškeltų kandidatų sąrašo jis balsuoja „už“.

Užpildytus rinkimų biuletenius rinkėjas asmeniškai įmeta į balsadėžę.

Rinkėjui prašant, sugadintas rinkimų biuletenis pakeičiamas nauju. Sugadinti biuleteniai laikomi atskirai po to, kai išdavęs naują biuletenį, rinkimų komisijos narys jį perbraukė ir ant jo pasirašė.

Rinkėjas, kuris dėl fizinių trūkumų negali pats užpildyti rinkimų biuletenio, įmesti jo į balsadėžę, gali nurodyti kitą asmenį (išskyrus rinkimų komisijos pirmininką ar narį), kuris vietoje jo atliktų šiuos veiksmus.

58 straipsnis. Balsavimas paštu

Balsuoti paštu galima pašto skyriuose jų darbo valandomis pradedant septintąja diena iki rinkimų ir baigiant likus 1 dienai iki rinkimų. Balsavimo paštu išlaidas apmoka valstybė.

Už balsavimo organizavimą atsako pašto skyriaus viršininkas. Jis yra atsakingas už rinkimų biuletenių ir balsavimo vokų išdavimą ir priėmimą balsavimo paštu metu.

Rinkimų biuleteniams ir vokams išduoti bei priimti balsavimo paštu laikotarpiu skiriamas atsakingas pareigūnas (pareigūnai).

Pašto skyriuose turi būti patalpa (vieta), kur rinkėjas galėtų netrukdomas užpildyti rinkimų biuletenius ir įdėti juos į balsavimo voką.

Balsavimas paštu vyksta šio įstatymo 56 ir 57 straipsniuose nustatyta tvarka, išskyrus biuletenių įmetimą į balsadėžę. Kartu su rinkimų biuleteniais rinkėjui išduodami vokai balsavimui paštu.

Rinkėjas užpildytus rinkimų biuletenius įdeda į balsavimo voką, jį užklijuoja ir kartu su balsavimo pažymėjimu įdeda į išorinį voką, kurį taip pat užklijuoja. Išorinis vokas antspauduojamas ryšių skyriaus antspaudu.

Vokai balsavimui paštu adresuojami tos apygardos rinkimų komisijai, į kurios apylinkės rinkėjų sąrašą rinkėjas yra įtrauktas.

Išorinį voką, balsavimo voką ir rinkimų biuletenius paštininkas gali atnešti į namus, jei rinkėjas informuoja pašto skyrių apie savo pageidavimą, nurodydamas savo balsavimo pažymėjimo numerį.

Užklijuotą išorinį voką (su jame esančiu balsavimo pažymėjimu, balsavimo voku ir ten esančiais biuleteniais) rinkėjas gali:

1) įteikti pašto skyriuje;

2) įteikti paštininkui, atnešusiam jam rinkimų dokumentus rinkėjo pageidavimu;

3) įmesti jį į pašto dėžutę.

59 straipsnis. Balsavimas diplomatinėje atstovybėje

Balsuoti Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje (konsulate) galima jos darbo valandomis tam skiriant ne mažiau kaip 4 valandas per dieną. Balsavimo dienas (ne mažiau 5) kiekvienai diplomatinei atstovybei (konsulatui) nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su Užsienio reikalų ministerija. Diplomatinių atstovybių (konsulatų), kuriose vyksta balsavimas, sąrašą sudaro Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su Užsienio reikalų ministerija. Už balsavimo organizavimą atsako diplomatinės atstovybės (konsulato) vadovas.

60 straipsnis. Balsavimas laive, plaukiojančiame su Lietuvos valstybine vėliava

Balsavimas laive vyksta, jeigu laivas ne mažiau kaip prieš 6 dienas iki rinkimų išplaukia iš Lietuvos Respublikos uosto ir negrįžta iki rinkimų dienos arba jei yra kitos aplinkybės, dėl kurių turintis teisę rinkti laivo įgulos narys ar keleivis negali balsuoti savo rinkimų apylinkėje ar paštu.

Sąrašą laivų, kuriuose vyksta balsavimas, ir balsavimo kiekviename laive laiką nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su kompetentingomis tarnybomis ir Užsienio reikalų ministerija taip, kad kiekvienam laive esančiam rinkėjui būtų sudaryta galimybė balsuoti. Už balsavimo laive organizavimą atsako laivo kapitonas.

61 straipsnis. Balsavimo Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir laivuose, plaukiojančiuose su Lietuvos valstybine vėliava, tvarka

Balsavimo tvarką Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir laivuose, plaukiojančiuose su Lietuvos valstybine vėliava, nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

62 straipsnis. Balsavimas gydymo, socialinės rūpybos ir globos įstaigose

Gydymo, socialinės rūpybos ir globos įstaigose sudaromi specialūs balsavimui skirti pašto skyriai.

Galintys judėti šių įstaigų pacientai balsuoja patys balsavimo patalpoje šio įstatymo 58 straipsnyje nustatyta tvarka.

Negalinčius judėti gydymo bei globos įstaigų globotinius lanko specialaus pašto skyriaus pareigūnai, kuriuos tvirtina apygardų rinkimų komisijos. Balsuojantis asmuo turi pats jam sudarytomis slaptumo sąlygomis užpildyti rinkimų biuletenį ir įdėti jį į balsavimo voką. Esant reikalui, jis gali pasinaudoti asmens, kuriuo pasitiki, pagalba.

Gydymo, socialinės rūpybos ar globos įstaigos vadovo nurodymu gali būti draudžiama dėl balsavimo trikdyti ligonius, kurių būklė yra sunki. Šis nurodymas specialiems pašto skyriams yra privalomas.

Taip pat draudžiama dėl balsavimo trikdyti asmenį, jeigu Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka gydytojų komisija padarė išvadą, kad jis balsavimo metu dėl chroniškos psichinės ligos, silpnaprotystės ar trumpalaikio psichikos sutrikimo negali suprasti savo veiksmų esmės ir jų valdyti.

63 straipsnis. Balsavimas kariniuose daliniuose

Krašto apsaugos sistemos ir vidaus tarnybos daliniuose sudaromi specialūs balsavimui skirti pašto skyriai.

Pagal galimybę dalinių vadai sudaro sąlygas kariams balsuoti jų nuolatinės gyvenamosios vietos rinkimų apylinkėse.

64 straipsnis. Balsavimas bausmės atlikimo vietose

Bausmės atlikimo vietose sudaromi specialūs balsavimui skirti pašto skyriai.

Įkalinimo įstaigų vadovai įstatymų numatyta tvarka gali išleisti nuteistuosius balsuoti jų nuolatinės gyvenamosios vietos rinkimų apygardose.

X. BALSŲ SKAIČIAVIMAS IR RINKIMŲ REZULTATŲ NUSTATYMAS

65 straipsnis. Balsavimo vokų ir biuletenių apskaita pašto skyriuose

Likus vienai dienai iki rinkimų pašto skyriaus viršininkas grąžina nepanaudotus vokus ir rinkimų biuletenius apygardos rinkimų komisijai.

Balsavimo vokų ir biuletenių apskaitą tvarko pašto skyriaus viršininkas tam specialiai skirtame žurnale Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka.

66 straipsnis. Rinkimų biuletenių apskaita

Uždarius balsavimo patalpą, rinkimų komisijos pirmininkas surenka atskirai iš kiekvieno apylinkės rinkimų komisijos nario nepanaudotus rinkimų biuletenius, juos suskaičiuoja ir patikrina, ar nėra neteisėtai išduotų biuletenių.

Nepanaudoti ir sugadinti rinkimų biuleteniai suskaičiuojami, anuliuojami, sudedami į specialiai tam skirtus vokus ir užantspauduojami.

67 straipsnis. Balsavusių rinkėjų apskaita ir balsų skaičiavimas rinkimų apylinkėje

Pagal apylinkės rinkėjų sąrašą nustatomas rinkimų apylinkės rinkėjų ir balsavusių rinkimų apylinkėje rinkėjų skaičius.

Apylinkės rinkimų komisija apžiūri balsadėžę: ar nepažeisti antspaudai ir ar nėra kitų požymių, liudijančių, kad ji galėjo būti atidaryta ar kitaip buvo įmanoma iš jos išimti rinkimų biuletenius. Jei tokių požymių yra, surašomas aktas ir balsai neskaičiuojami.

Įsitikinus, kad balsadėžė nebuvo pažeista, ji atidaroma ir pradedama skaičiuoti balsus.

Balsai skaičiuojami taip, kad šią procedūrą galėtų stebėti visi balsų skaičiavimo metu dalyvaujantys asmenys. Konkrečią balsų skaičiavimo tvarką nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

68 straipsnis. Balsų skaičiavimo rinkimų apylinkėje protokolai

Kiekvienoje rinkimų apylinkėje surašomi du balsų skaičiavimo protokolai. Juose įrašoma:

1) rinkėjų skaičius rinkimų apylinkėje;
2) rinkimų apylinkėje balsavusių rinkėjų skaičius;
3) komisijos nariams išduotų rinkimų biuletenių skaičius;
4) nepanaudotų rinkimų biuletenių skaičius;
5) sugadintų rinkimų biuletenių skaičius;
6) negaliojančių rinkimų biuletenių skaičius;
7) galiojančių rinkimų biuletenių skaičius.

Vienmandatės rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokole taip pat įrašomas atskirai už kiekvieną kandidatą į deputatus paduotų balsų skaičius, o daugiamandatės rinkimų apygardos – atskirai už kiekvienos politinės partijos ar visuomeninio politinio judėjimo (jų koalicijos) iškeltų kandidatų sąrašą paduotų balsų skaičius.

Abu rinkimų apylinkės balsų skaičiavimo protokolus pasirašo apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas ir nariai.

69 straipsnis. Negaliojantys biuleteniai

Negaliojančiais biuleteniais laikomi:

1) nenustatyto pavyzdžio rinkimų biuleteniai;

2) užantspauduoti ne tos rinkimų apylinkės antspaudu;

3) ne tos rinkimų apygardos rinkimų biuleteniai;

4) tie, kuriuose pažymėtas daugiau kaip vienas kandidatas ar politinės partijos (koalicijos) pavadinimas.

Sprendimą dėl rinkimų biuletenio pripažinimo negaliojančiu priima apylinkės rinkimų komisija.

70 straipsnis. Apylinkės balsų skaičiavimo dokumentų pateikimas apygardos rinkimų komisijai

Apylinkės rinkimų komisija visus rinkimų biuletenius, taip pat negaliojančius ir nepanaudotuosius, balsų skaičiavimo protokolus, rinkėjų sąrašus ir kitus rinkimų dokumentus Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka sudeda į paketą ir užantspauduoja. Paketas apygardos rinkimų komisijai pristatomas ne vėliau kaip per 12 valandų po balsavimo pabaigos, jei Vyriausioji rinkimų komisija nenustatė kitaip.

Vyriausioji rinkimų komisija bei Vidaus reikalų ministerija privalo užtikrinti rinkimų dokumentų transportavimo bei juos transportuojančių asmenų saugumą.

71 straipsnis. Balsų skaičiavimas apygardos rinkimų komisijoje

Apygardos rinkimų komisija balsus pradeda skaičiuoti, kai gauna visus balsų skaičiavimo dokumentus iš rinkimų apylinkių.

72 straipsnis. Paštu gautų balsų skaičiavimas

Paštu gauti balsai apygardos rinkimų komisijoje skaičiuojami tokia tvarka:

1) komisijos pirmininkas pateikia neatplėštus visus paštu gautus išorinius vokus. Jų skaičius įrašomas atskirame balsų skaičiavimo protokole;

2) išoriniai vokai po vieną atplėšiami;

3) iš išorinių vokų išimami balsavimo pažymėjimai ir tikrinami pagal apylinkės rinkėjų sąrašą, o balsavimo vokai antspauduojami rinkimų apygardos antspaudu. Jeigu balsavimo pažymėjime įrašytas asmuo, kurio nėra rinkėjų sąraše, arba rinkėjų sąraše yra rinkėjo parašas, liudijantis, kad jis jau balsavo apylinkėje, arba yra gautas kitas to paties rinkėjo balsavimo paštu vokas, arba išoriniame voke nėra balsavimo pažymėjimo, arba išoriniame voke yra įdėtas daugiau kaip vienas balsavimo vokas, antspaudas nededamas ir laikoma, kad voke esantys rinkimų biuleteniai negalioja. Tą faktą būtina pažymėti ant išorinio ir balsavimo voko;

4) apygardos rinkėjų sąraše prie rinkėjo, kurio balsas gautas paštu, pavardės daromas specialus įrašas apie rinkėjo balso gavimą;

5) balsavimo vokai įmetami į balsadėžę, paruoštą pagal nustatytus reikalavimus;

6) kai taip peržiūrimi visi paštu gauti vokai, balsadėžė atidaroma ir, atplėšus balsavimo vokus, skaičiuojami paštu gauti balsai pagal 67 straipsnio 4 dalies reikalavimus. Jeigu balsavimo voke yra daugiau kaip vienas vienmandatės arba daugiamandatės apygardos rinkimų biuletenis, visi voke esantys biuleteniai pripažįstami negaliojančiais.

73 straipsnis. Paštu gautų balsų skaičiavimo protokolai

Apygardos rinkimų komisija surašo du paštu gautų balsų skaičiavimo protokolus. Juose nurodoma:

1) paštu gautų vokų skaičius;

2) paštu gautų negaliojančių rinkimų biuletenių skaičius;

3) paštu gautų galiojančių rinkimų biuletenių skaičius.

Paštu gautų balsų skaičiavimo vienmandatėje rinkimų apygardoje protokole taip pat įrašomas atskirai už kiekvieną kandidatą paduotų balsų skaičius, o daugiamandatėje rinkimų apygardoje – atskirai už kiekvieną kandidatų sąrašą paduotų balsų skaičius.

Paštu gautų balsų skaičiavimo protokolus pasirašo apygardos rinkimų komisijos pirmininkas ir nariai.

74 straipsnis. Kiti apygardos balsų skaičiavimo protokolai

Pagal rinkimų apylinkių balsų skaičiavimo protokolus ir paštu gautų balsų skaičiavimo protokolus apygardos rinkimų komisija nustato (atskirai vienmandatėje ir daugiamandatėje apygardoje):

1) gautų balsų skaičių, kuris lygus rinkimų apylinkėse galiojančių biuletenių skaičiaus ir paštu gautų galiojančių biuletenių skaičiaus sumai;

2) apygardoje negaliojančių biuletenių skaičių, kuris lygus rinkimų apylinkėse negaliojančių biuletenių skaičiaus ir paštu gautų negaliojančių biuletenių skaičiaus sumai;

3) už kiekvieną kandidatą (kandidatų sąrašą) gautų balsų skaičių. Jis lygus atskirai už kiekvieną kandidatą (kandidatų sąrašą) gautų balsų paštu ir rinkimų apylinkėse sumai.

Šie duomenys surašomi į 2 atskirus apygardos balsų skaičiavimo protokolus, kuriuos pasirašo apygardos rinkimų komisijos pirmininkas ir nariai.

Taip pat surašomas atskiras vienmandatės apygardos rinkimų rezultatų nustatymo protokolas.

75 straipsnis. Rinkimų rezultatų nustatymas vienmandatėse rinkimų apygardose

Vienmandatėse rinkimų apygardose rinkimai laikomi įvykusiais, jei rinkimuose dalyvauja daugiau kaip 40 procentų rinkėjų, įrašytų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus. Išrinktu laikomas kandidatas, už kurį rinkimuose balsavo daugiau kaip pusė rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Jeigu rinkimų apygardoje balotiravosi daugiau kaip du kandidatai ir nė vienas iš jų nebuvo išrinktas deputatu, Vyriausioji rinkimų komisija, laikydamasi šio įstatymo reikalavimų, ne vėliau kaip per dvi savaites rengia pakartotinį balsavimą, kuriame dalyvauja du kandidatai, pirmajame balsavime gavę daugiausia balsų. Po pakartotinio balsavimo išrinktu laikomas tas kandidatas, už kurį balsavo daugiau rinkėjų. Jeigu už abu kandidatus paduotas vienodas balsų skaičius, rengiami pakartotiniai rinkimai.

Jeigu rinkimų apygardoje balotiravosi ne daugiau kaip du kandidatai ir nė vienas iš jų nebuvo išrinktas, rengiami pakartotiniai rinkimai.

76 straipsnis. Rinkimų rezultatų nustatymas daugiamandatėje rinkimų apygardoje

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje rinkimai laikomi įvykusiais, jeigu juose dalyvavo daugiau kaip vienas ketvirtadalis visų rinkėjų.

Politinė partija ar visuomeninis politinis judėjimas (koalicija) gali gauti deputatų mandatus tik tuomet, jei už jo pateiktą kandidatų sąrašą balsavo ne mažiau kaip 4% rinkimuose dalyvavusių rinkėjų. Tautinių mažumų visuomeninė politinė organizacija gali gauti deputatų mandatus, jeigu už jos pateiktą sąrašą balsavo ne mažiau rinkėjų, negu reikia sudaryti bent vieną kvotą.

Mandatai politinėms partijoms ir visuomeniniams politiniams judėjimams (koalicijoms) paskirstomi proporcingai pagal tai, kokį balsų skaičių gavo kiekviena politinė organizacija, taikant kvotų ir liekanų metodą.

Pirmiausia apskaičiuojama kvota, t. y. kiek balsų reikia 1 mandatui gauti. Ji lygi visų daugiamandatėje apygardoje paduotų balsų už sąrašus, dalyvaujančius mandatų paskirstyme, skaičiui, padalintam iš 70. Jei dalijant gaunamas dalmuo su liekana, liekana atmetama, o prie dalmens pridedamas 1.

Tada už kiekvieną sąrašą paduotas balsų skaičius dalinamas iš kvotos. Gautas sveikasis dalmuo yra mandatų skaičius, tenkantis kiekvienam sąrašui, o šio dalinimo liekanos naudojamos likusiems mandatams paskirstyti. Dėl to visos politinės organizacijos (koalicijos) yra surašomos iš eilės – pagal joms atitekusių dalinimo liekanų didumą pradedant nuo didžiausiosios. Jei dviejų organizacijų liekanos yra lygios, pirmąja yra įrašoma ta, kuri gavo daugiau rinkėjų balsų, o jeigu ir šie skaičiai lygūs, pirmąja įrašoma ta, kuri yra gavusi daugiau mandatų visose apygardose. Likusieji mandatai po vieną padalinami sąrašams pagal taip sustatytą eilę.

Jei kuriai nors politinei organizacijai (koalicijai) tektų didesnis mandatų skaičius, negu yra jos sąraše, tai atliekantis mandatų skaičius tuo pačiu būdu padalijamas kitiems sąrašams.

Viename sąraše kandidatai gauna mandatus ta eilės tvarka, kuri buvo nurodyta politinės organizacijos (koalicijos) pareiškiniuose dokumentuose. Sąraše praleidžiami tie kandidatai, kurie buvo išrinkti vienmandatėse apygardose. Išrinktam kandidatui iš politinės organizacijos sąrašo, dėl kurio dar turi vykti pakartotinis balsavimas vienmandatėje apygardoje, deputato pažymėjimo įteikimas atidedamas iki pakartotinio balsavimo rezultatų nustatymo.

77 straipsnis. Apygardos balsų skaičiavimo dokumentų pateikimas Vyriausiajai rinkimų komisijai

Apygardos rinkimų komisija visus dokumentus, gautus iš rinkimų apylinkių, paštu gautus rinkimų biuletenius, rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokolus, apygardos rinkimų rezultatų nustatymo protokolą ir kitus rinkimų dokumentus sudeda į specialius paketus ir užantspauduoja. Paketai per Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatytą laiką perduodami Vyriausiajai rinkimų komisijai.

Rinkimų dokumentus Vyriausioji rinkimų komisija saugo visą Seimo įgaliojimų laiką.

78 straipsnis. Stebėtojų dalyvavimas skaičiuojant balsus ir nustatant rinkimų rezultatus

Skaičiuojant balsus rinkimų apylinkėse bei apygardose, taip pat nustatant rinkimų rezultatus apygardose, gali dalyvauti politinių partijų ir visuomeninių politinių judėjimų bei kandidatų į deputatus stebėtojai, taip pat masinės informacijos priemonių atstovai.

Stebėtojai turi teisę reikšti pastabas ir pretenzijas atitinkamoms rinkimų komisijoms dėl šio ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų pažeidimų, bet neturi kliudyti rinkimų komisijoms dirbti. Stebėtojai turi teisę raštu pareikšti protestą, kuris kartu su kitais rinkimų apylinkės rinkimų dokumentais pateikiamas apygardos rinkimų komisijai.

Iki Vyriausiosios rinkimų komisijos pranešimo masinės informacijos priemonių atstovams draudžiama vaizdo ar garso įrašymo technika, žodžiu, raštu ar kitaip skleisti informaciją apie balsų skaičiavimo ar rinkimų rezultatus.

79 straipsnis. Rinkimų rezultatų paskelbimas

Galutinius rinkimų rezultatus (išskyrus pakartotinio balsavimo) ne vėliau kaip per 7 dienas nuo rinkimų skelbia Vyriausioji rinkimų komisija.

80 straipsnis. Deputato pažymėjimas

Po rinkimų rezultatų paskelbimo Vyriausioji rinkimų komisija per 3 dienas išrinktiems kandidatams įteikia deputato pažymėjimus, išskyrus atvejus, numatytus 76 straipsnyje. Visus ginčus dėl deputato pažymėjimo neįteikimo ne vėliau kaip per 3 dienas sprendžia Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kurio sprendimas yra galutinis.

81 straipsnis. Nebesančių deputatų vietų užėmimas

Jei deputatas mirė, nebegali vykdyti deputato įgaliojimų ar anksčiau laiko nutraukti jo deputatiniai įgaliojimai:

1) vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurioje jis buvo išrinktas, organizuojami nauji rinkimai;

2) daugiamandatėje rinkimų apygardoje deputatu tampa tos politinės partijos, visuomeninio politinio judėjimo ar jungtinio sąrašo, pagal kurį buvo išrinktas nebesantis deputatas, pirmas neišrinktasis kandidatas.

82 straipsnis. Pakartotiniai rinkimai

Pakartotiniai rinkimai vyksta:

1) rinkimų apygardose, kuriose rinkimai neįvyko ar pripažinti negaliojančiais;

2) šio įstatymo 75 straipsnyje numatytais atvejais.

Pakartotiniai rinkimai rengiami ne vėliau kaip po pusės metų. Konkrečią pakartotinių rinkimų dieną ir jų rengimo tvarką nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

83 straipsnis. Rinkimų pripažinimas negaliojančiais

Rinkimai pripažįstami negaliojančiais, jei jų metu buvo suklastoti rinkimų dokumentai ar įvykdyti kiti neteisėti veiksmai, turėję esminės įtakos rinkimų rezultatams.

Skundus dėl rinkimų pripažinimo negaliojančiais Lietuvos Aukščiausiajam Teismui gali pateikti bet kuris rinkėjas, rinkimuose dalyvavusi politinė partija ar visuomeninis politinis judėjimas per 10 dienų nuo rinkimų rezultatų paskelbimo.

Aukščiausiasis Teismas skundus dėl rinkimų pripažinimo negaliojančiais išnagrinėja per 5 dienas. Jo sprendimas yra galutinis.

84 straipsnis. Deputato mandato netekimas

Kiekvienas kandidatas į Seimo deputatus turi viešai paskelbti ir savo rinkiminiuose plakatuose, taip pat politinės organizacijos plakatuose su kandidatų sąrašu pažymėti, jeigu ne pagal Lietuvos Respublikos užduotis yra sąmoningai bendradarbiavęs su kitų valstybių specialiosiomis tarnybomis.

Jei kandidatas to nepadarė ir po rinkimų įstatymų nustatyta tvarka įrodoma, kad jis ne pagal Lietuvos Respublikos užduotis sąmoningai bendradarbiavo su KGB ar kitomis užsienio specialiosiomis tarnybomis, nuo tos dienos nutraukiami jo deputatiniai įgaliojimai.

85 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų 1992 m. spalio 25 d.“ priėmimo dienos.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PIRMININKAS VYTAUTAS LANDSBERGIS

Vilnius, 1992 m. liepos 9 d.
Nr. I-2721